

MESLEK GELİŞİM DÖNEMLERİNDE ANNE BABANIN ROLÜ

MESLEK SEÇİMİ

Meslek seçimi kişinin yaşamında vermiş olduğu en önemli kararlardan biridir. Meslek seçmek yaşam biçimini seçmek demektir. Meslek seçimi bir anlamda bir kimsenin yaşamının en az üçte birini ne gibi faaliyetler yaparak geçireceğine karar vermesidir. Verilen bu karar, bir kişinin yaşamını nasıl bir çerçevede geçireceğini, kimlerle etkileşimde bulunacağını belirlediği gibi kişinin dünya görüşünü, değer yargılarını, ideallerini de biçimlendirir.

Çocuğun böyle önemli bir karar almasını etkileyen pek çok etken vardır. Beğenilen, sevilen kişilerin mesleklerine özenmek, günümüzde popüler olan mesleği edinmek, daha çok para kazanılan mesleği seçmek, toplum içinde sadece saygınlığı olan meslekleri seçmek, öğretmenlerin uygun gördüğü meslekleri seçmek, iş bulması kolay olan meslekleri seçmek, üniversiteye girmeyi kolaylaştıran, düşük puanla yerleşilen meslekleri seçmek, sevildiği sanılan meslekleri seçmek, (Sadece olumlu özellikleri tanınarak yanılıyla seçmek), hayallerle geliştirilen idealdeki meslekleri seçmek, gibi... Bu etkenlerin en önemlilerinden biri de bireyin içinde yetiştiği aile ortamıdır. Özellikle anne ve babaların, çocuklarının gelecekle ilgili mesleki ve eğitsel planlarında önemli bir etkisi bulunmaktadır.

Pek çok anne ve babanın, çocuğunun geleceği ile ilgili birçok hayali vardır. Bazen farkında olarak ya da olmayarak çocuklarını belli bir mesleğe doğru yönlendirebilirler. Bu meslek aile mesleği olabilir, anne ya da babanın arzulayıp da giremediği, çocuğu için uygun gördüğü meslek olabilir. Öte yandan çocuklar da gelecekleri ile ilgili bir karar alırken, öncelikle anne babalarına danışmakta, eğitsel planlarına kendileri karar verdikleri zaman genellikle yetenekleri, ilgileri gibi kişisel özelliklerinin seçecekleri mesleğe uygun olup olmadığını değerlendirmeden ve iş dünyasını yeterince tanımadan meslekî bir karar verebilmektedirler.

Çocuğu için iyi bir meslek, parlak bir gelecek istemek her ana babanın hakkıdır. Ancak ana babaların dile getirdiği bu *iyi meslek, parlak gelecek tanımı* ve buna erişmenin yolları konusundaki görüşleri çeşitlilik göstermektedir.

AMA UNUTMAMANIZ GEREKEN EN ÖNEMLİ ŞEY...

Kendine uygun meslek seçmiş olan kimseler işlerini severek yapmakta, mutlu ve verimli kişiler olarak meslek yaşamlarını sürdürmekte ve ülke ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Buna karşın seçtikleri meslekler, yetenek ve ilgilerine uygun olmayan kimseler ise, iş veriminde düşüklük göstermekte, çalışmaya karşı isteksizlik ve mesleklerini değiştirme isteği duymaktadırlar. Öyleyse çocuğunuzun meslek seçimini **tesadüflere bırakamazsınız!**

Çocuğunuz meslek seçerken anne- baba olarak yanıtlanması gereken birkaç soru var:

- Çocuğumun meslek seçiminde benim sorumluluğum nedir?
- Çocuğumun mesleğini kim belirleyecek?
- Çocuğumun mesleği sağlıklı olarak nasıl belirlenir?
- Çocuğumu nasıl gözlemlemeliyim, nasıl davranmalıyım?
- Çocuğumun geleceği ile ilgili beklentilerim neler ve bunlar gerçekleşebilir mi? Nasıl?

BU AÇIKLAMALARIN AMACI;

- Sizlere anne baba olarak kendi yaşam tecrübeniz veya anne babanızdan öğrendiğiniz bilgilerin çocuğunuzun meslek seçiminde yeterli olmayacağını sadece meslek ya da okul önermekten öteye gitmeyeceğini farkına vartırmak,
- Çocuğunuzun yaş dönemlerinin özelliklerini inceleyerek, onun mesleki gelişim düzeyi hakkında bilgi sahibi yapmak,
- Çocuğunuza hangi yaş döneminde meslek gelişimi konusunda nasıl yardımcı olacağınızı anlatmak.

ÇOCUKLUK DÖNEMİ

Bu dönem 4-5 yaş gibi okul öncesi bir dönemden başlayarak 10 yaşına kadar devam eden çocukluk dönemi olup, ilköğretimin ilk kademesine denk gelmektedir. Bu dönem aynı zamanda çocuğun fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden gelişim dönemidir. Bu dönem çocuğa verilen eğitimin genel amacı matematik, okuma yazma gibi temel bilgi ve becerileri kazandırmaktır. Eğitimin bu dönemde mesleğe hazırlama gibi bir amacı yoktur ama bu dönemde çocuğun kendini ve meslekleri tanıma için çeşitli öğrenim ortamları düzenlenmelidir. Çocukluk dönemine 'Hayal Dönemi' de denilmektedir. Bu yaştaki çocuklardan beklenen meslekî davranışlar şunlardır:

- Gelecekte bir meslek sahibi olacağı fikrini kazanmış olmak,
- Meslek sahibi bir yetişkinle veya bir hikaye, film kahramanı ile özdeşim kurarak beğendiği kişinin mesleğini benimsemek ve bunu oyunlarında canlandırmak,
- Bütün mesleklere karşı olumlu bir tutum geliştirmek, her mesleği topluma yararlı bir faaliyet olarak görmek,

GENÇLİK DÖNEMİ

Lise öğreniminin yapıldığı 15-18 yaşlar kimlik kazanma dönemidir. Bu dönemdeki gencin artık kendini tanıması, kendi yapısına ve koşullarına uygun bir alanı belirlemesi beklenir. Meslek gelişim döneminde "**Billurlaşma Dönemi**" olarak adlandırılan bu döneme özgü meslekî davranışlar şunlardır:

□ **Zaman kavramını geliştirmiş olma.** Bu dönemde gençleri şimdi ve gelecek arasındaki ilişkiyi görebilmelidir. Yani gencin o döneme kadar yaptığı ve yapacağı çalışmaların seçeceği meslekle bağlantısını kurması gerekir. Örneğin mühendis olmak istiyorsa matematik ve fizik derslerindeki başarısını düşünmeli ve lisede daha çok bu dersleri alacağı alanı seçmelidir.

□ **Yeteneklerini, ilgilerini ve değerlerini ayırtmış olma.** Meslek tercihlerinin billurlaşması, her şeyden önce kişinin yeteneklerinin, ilgilerinin ve meslek değerlerinin belirginleşmiş olmasına bağlıdır. Genç, yeteneklerini hangilerininin daha güçlü olduğuna doğru ve sağlıklı bir şekilde karar verir ve o alana yönelirse artık belli bir alana enerjisini yöneltmiş olur. Bu durumda tercihlerini daraltması daha kolay olur.

□ **Meslek seçme sorumluluğunu üstlenme.** Gencin mesleğine kendisinin karar vermesi bu gelişim aşamasında yerine getirmesi gereken en önemli görevdir. Gencin özerkliğine kavuşması ve karar verme becerisinin gelişmesi bu gelişim görevini başarılı bir şekilde yerine getirmesinde önemli bir etkidir.

□ **Kaynakları kullanma.** Bir meslek seçmesi gerektiğinin bilincinde olan gencin meslekleri tanımak için çeşitli kaynaklara başvurması ve meslekler hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir.

MESLEK SEÇİMİNDE ANNE VE BABALARIN BAZI OLUMSUZ TUTUMLARI

Çocuğum benim erişemediğim hedeflere erişmelidir. Çocuğunuz sizin erişemediğiniz hedeflere belki erişir, bekli de erişemez. Siz ona vaktiyle sizin sahip olmadığınız olanakları sağlamış, ona iyi bir eğitim vermiş, vermeye çalışmış olabilirsiniz ama onun yaratılışını, kapasitesini belirleyemezsiniz. Sizin belirlediğiniz iyi hayat, çocuğunuz için iyi olmayabilir.

İnsan çalışırsa her işi yapar beklentisi. Her insanın belirli bir kapasitesi vardır. Sadece gayretle kapasitesinin üstünde başarı göstermesi mümkün değildir. Kapasitesinin üstündeki alanlarda başarıya zorlanan kişiler, yaşadıkları hayal kırıklığının sonucu olarak kapasitelerinin güçlü olduğu alanlarda da yeterli düzeyde başarı gösteremezler.

Çocuğunuz için bütün olanaklarınızı seferber eder, her türlü desteği sağlarsanız çocuğunuzun, kendi yaratılışına uygun bir meslek planı yapmasına, gizil güçlerini gerçekleştirmesine yardımcı olmuş olursunuz. Ama eğer sizin çocuğunuza vermek istediğiniz biçim, onun yaratılışına uygun değilse, bu yoldaki çabalarınızın iki taraf için de hayal kırıklığı ile sonuçlanacaktır.

“Ben olamadım sen olacaksın”: Eğer böyle bir anlayışınız varsa belki kendi hayal kırıklığınızı çocuğunuza da yaşatıyor olabilirsiniz.

“Komşunun çocuğu oldu ama...”: Komşularımızın, akrabalarımızın, arkadaşlarımızın çocukları ile bizim çocuğumuzun farklı olduğunu kabul etmeliyiz. Çocuğumuz akranları ile rekabet edebilir, ancak bu onun tercihi olmalıdır. Biz yetişkinler çevremizle rekabetimizde çocuklarımızı kullanmamalıyız. Bu rekabet çocuğumuzun kendilik saygısının düşmesine neden olabileceği gibi gerçek yeteneklerini ve kapasitesini ortaya koymasına da engel olabilir.

“Bak kardeşin...”: Dikkatli bir anne veya babaysanız çocuklarınızın birbirlerinden ne kadar çok olumlu veya olumsuz etkilendiklerini fark etmişsinizdir. “Bak kardeşin...” diye başlayan her cümle onların kıskançlığını kışkırtacak, biri bir süre hep başarılı olurken diğeri sürekli başarısızlığa doğru sürüklenecek; başarısız olan kendisini toplamaya başladığında, başarılı olanın birden başarısının düştüğünü göreceksiniz.

Ancak senin gibi bir tembel, bu alanı seçer!. Çocuğunuzu küçümsemenin, onu değersiz görmenin, onunla alay etmenin onun yaşam mücadelesini zayıflatmak dışında bir etkisi olmaz. Tabii ki anne baba olarak çocuğunuz meslek seçimiyle ilgili karar verirken tamamen onu kendi haline bırakmanızı beklemiyoruz. Ancak ona yapacağınız yardım, onun kendi doğasını tanımasına, yeteneklerini ve ilgilerini ortaya koymasına fırsat verecek veya fırsat yaratacak; çocuğunuzun mesleki olgunluk düzeyinin gelişmesine katkıda bulunacak nitelikte olmalıdır.

Çocuğunuzun Meslekî Olgunluk Düzeyinin Gelişmesine Katkıda Bulunmak İçin;

- Yaz tatilinde çalışmak isteyen çocuğumuzu yüreklendirin; çalışması için olanak sağlayın,
- Toplumca “kariyeri yüksek” olduğu belirtilen bir meslekten çok kendini gerçekleştirebileceği; mutlu ve başarılı olabileceği bir mesleği seçebilmesine fırsat verin,

- Meslek seçimi sorumluluğunu çocuğa bırakarak onun kendi geleceği için çaba harcamasına ve uygun alanı keşfetmesine fırsat tanıyın,
- Deneyimlerimizi mesleği belirlemede veya mesleğe yönlendirmede kullanmak yerine, çocuklarımızın karşılaşılabilecekleri engelleri, seçenekleri, ayrıntıları, bilgiye ulaşma yollarını göstermede kullanın. Bu duruşunuz gençlere daha çok yardımcı olacaktır.
- Çocuğunuzun zayıf yönleri yerine güçlü olduğu yönlerini vurgulamaya çalışın.
- Gençlerin dürüst çabalarını ödüllendirin.
- Çocuklarımıza verebileceğiniz en büyük armağan sağlam bir kişiliktir.
- Unutmayalım, onların bireysel bütünlüğüne saygı duymalıyız.
- Çocuklar özellikle ergenlik çağlarında hayata bizim baktığımız gibi bakmazlar.

Örnek Teşvik Sözler

- Bu işi yapabileceğini biliyorum.
- Çaba gösterdikçe başarılı olduğunu görüyorum.
- Bu yaptıklarını takdir ediyorum.
- Kararına güveniyorum.
- Bu konuyu ayrıntılı düşündüğün belli oluyor.
- Eminim ki bu biçimde çalışmayı sürdürürsen başarılı olacaksın.

Teşvik sözlerinde ne akıl verme ne de ödül verme vardır. Sadece çabanın fark edilmesi, çocuğun yaptığı işe güven duyması ve takdir edilmesi söz konusudur.

Teşvik sözleri ile çocuğumuzun kendi geleceğine sahip çıkmasını sağlayabilir; çaba ve gelişmelerinin fark edildiğini ona hissettirebilir ve olumlu davranışlarını vurgulayabiliriz.